

M. Çağatay Güler
cağatayguler.93@gmail.com

GROZNI MODELİ: KUŞAT, YOK ET VE YÖNET

RUSYA'NIN GROZNI TECRÜBELERİNİ SURİYE SAHASINA AKTARDIĞI SON ÖRNEK İDLİB'DİR. GROZNI VE HALEP ÖRNEKLERİNDE OLDUĞU GİBİ İDLİB'DE DE YAPILMAK İSTENEN BÖLGEDE REJİME DOLAYISIYLA RUSYA'YA MUHALİF OLAN AKTÖRLERİ ETKİSİZ HALE GETİRMEK VE YÖNETİLEBİLECEK BİR BÖLGE OLUŞTURMAKTIR.

Grozni modeli, 1994 ve 1999'da Rusya Federasyonu'nun Kuzey Kafkasya bölgesinde yer alan Çeçenistan ile girdiği iki savaşta izlediği kuşatma, yok etme ve yönetme sistemine dayanmaktadır.

Aslında bu model Nazi Almanya'sının İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler'e uyguladığı "Yıldırım Savaşı" ya da bilinen adıyla "Blitzkrieg" taktiğinden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Düşman sathlarını ani ve hızlı saldırılarla kırmaya, vurulan bölgenin tamamıyla yok edilmesine ve

gerektiğinde karşı koyan güçlerin kuşatma vasıtasıyla teslim olmaya zorlanmasına dayanan bu yöntem, Rusya'nın özellikle gerilla taktiğine karşı benimsediği savaş stratejileri arasına girmiştir.

12 Yıl Süren Savaş

1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu kendisine bağlı 15 devletin bağımsızlıklarını ilan etmesi, Çeçenistan için de bir örnek teşkil etmiştir. 1994'te Cevher Dudayev başkanlığında Çeçenistan'ın bağımsızlık arayışlarına başlaması, Moskova'nın kendisine muzahir bir muhalefet

oluşturup askeri de dahil olmak üzere muhtelif veçhelerde söz konusu muhalif aktörleri desteklemesi, Rus-Çeçen çatışmasının fitilini ateşlemiştir. Moskova ve Grozni arasında başlayan bu çatışma 3 yıllık ateşkes süreci dışında yaklaşık 12 yıl sürmüş ve büyük yıkımları da beraberinde getirmiştir.

İlk olarak iki yıl süren Birinci Çeçen Savaşı'na baktığımızda Boris Yeltsin yönetimindeki Rusya'nın, Dudayev'in Çeçenistan'ına karşı nicelik olarak büyük bir üstünlüğe haiz olmasına rağmen aynı ölçüde sonuç alamadığını görmekteyiz. Çeçenistan'ın başkenti Grozni

 Esed rejimi ve Rusya, İdlib'de ateşkesine rağmen sivil yerleşimlere hava saldırılarına yeniden başladı. (15 Ocak 2020)

odaklı çatışmalarda Rusya, gerilla savaşı karşısında tecrübesiz kalmış ve düzenlenen ani baskınlarda hazırlıksız yakalanmıştır. 1996'da gelen ateşkes sonrasında iki yıllık bilançoya baktığımızda on binlerce insanın hayatını kaybettiğini, 500 bine yakın insanın yerinden edildiğini ve başta Grozni olmak üzere birçok şehrin büyük hasarlar aldığını görmekteyiz.

Günümüzde de sürdürülen Grozni modelinin temeli, Birinci Çeçen Savaşı çerçevesinde atılmıştır. Fakat söz konusu taktiğin tam manasıyla uygulandığı ve sonuç alındığı savaş, İkinci Çeçen Savaşı olmuştur. Birinci Çeçen Savaşı'ndaki başarısızlık yalnızca İkinci Çeçen Savaşı'nın önünü açmakla kalmamış aynı zamanda Vladimir Putin'in devlet başkanlığına gelmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Gerilla yöntemlerine karşı tecrübe kazanan Rus ordusu, bu defa neredeyse Grozni şehriyle yerle bir etmiş, Şamil Basayev ve direnişi yürüten birçok kritik isim öldürülmüş ve bölge uzun süre kuşatma altında tutularak direnişçiler kaçmaya ya da teslim olmaya mahkum edilmiştir. Bu bağlamda, Moskova hedeflediği gibi en sonunda kendisine müzahir, Müslüman halkı kontrol altında tutabilecek bir yöneticiyi (Ahmet Kadirov ve sonrasında oğlu Ramazan Kadirov) başa getirmiş ve diğer bölgelerin benzer şekilde etkilenmesini de önlemiştir. Elbette bu sonuçlar bir anda kazanılmamıştır aksine 8 yılı aşkın uzun bir süreci takiben ortaya çıkmıştır. Her ne kadar Grozni modeli Yıldırım taktiğinden yola çıkılarak oluşturulmuş olsa da zaman-sonuç eksenini iki modeli birbirinden ayırmaktadır. Grozni modeli uygulandığı bölgede uzun vadede ve kalıcı sonuçlar elde etmeyi öncelemektedir. Yeri geldiğinde verilen zararın ya da uygulanan kuşatmanın, hedef ülkeye veya bölgeye karşı bir koz olarak da kullanılmasına olanak tanımaktadır. Bu minvalde Suriye ve bilhassa İdlib örneğini incelediğimizde Rusya'nın sahada yürüttüğü politikalar daha net anlaşılacaktır.

Suriye'de Aynı Taktik

Suriye sahasına baktığımızda Rusya'nın Grozni tecrübelerinden yola çıkarak aksiyon aldığı birçok örneğin mevcut olduğunun altını çizmemiz gerekmektedir. Bu bağlamda karşımıza iki temel örnek çıkmaktadır. Bunlardan ilki Halep, ikincisi İdlib'dir. Ek olarak Humus ve Guta'da da söz konusu modelin uygulandığını

görmekteyiz ancak haiz oldukları önem, yarattıkları etki ve varılan sonuçlar itibarıyla diğer iki örneğin arkasında kalmaktadırlar. Esed Rejimi ve sahada birlikte hareket ettiği unsurlar dört yıldan fazla süren bu savaşta neredeyse hiç ilerleme kaydedememişlerdir. Birinci Çeçen Savaşı'nda olduğu gibi düzenli ordu, gerilla taktiği karşısında başarı gösterememiştir ta ki Rusya'nın 2015'te savaşa dahil olmasına kadar.

Bu andan itibaren sahada dengeler rejim güçlerinin lehine değişmeye başlamış ve zaman içerisinde Halep, tamamıyla Rusya'nın desteklediği rejim güçlerinin kontrolü altına girmiştir. Süreci incelediğimizde ise Rusya'nın Grozni modelini Halep sahasında uyguladığını görmekteyiz. İlk olarak Rusya'nın yoğun hava saldırıları sonucunda muhalif güçlerin ablukaları kırılmaya başlanmış, Halep'e Kuzey'den ve Azez'den uzanan ikmal hatları kesilmiş ve birçok alan yerle bir edilmiştir. Ardından Halep'i kuşatma operasyonu hız kazanmış, bölgeye giden tek karayolu yoğun bombardımanlar sonucunda kullanılamaz hale getirilmiştir. Son olarak da kuşatma altına alınmış ve tüm ikmal yolları kesilmiş olan bölgede, artan hava saldırıları ve bombardımanlar sonucunda yaşam imkansız hale gelmiştir. Muhalifler büyük kayıplar vererek peyderpey geri çekilmiş ve rejim alanın kontrolünü ele geçirmiştir. 4 yıldan fazla süren bu savaşın bilançosuna baktığımızda 23 binden fazla yaşamını yitiren sivil, yerinden edilmiş halk ve yerle bir olmuş bir bölge görmekteyiz. Rusya, Halep'te uyguladığı Grozni modeli ile insanlığı yok ederek sahada istediğini bir kez daha elde etmiştir.

İdlib Örneği

Rusya'nın Grozni tecrübelerini Suriye sahasına aktardığı bir diğer önemli örnek ise İdlib'dir. Grozni ve Halep örneklerinde olduğu gibi İdlib'de de yapılmak istenen bölgede rejime dolayısıyla Rusya'ya

Grozni modelinin temeli, Birinci Çeçen Savaşı çerçevesinde atılmıştır. Fakat söz konusu taktiğin tam manasıyla uygulandığı ve sonuç alındığı savaş, İkinci Çeçen Savaşı olmuştur. Birinci Çeçen Savaşı'ndaki başarısızlık yalnızca İkinci Çeçen Savaşı'nın önünü açmakla kalmamış aynı zamanda Putin'in devlet başkanlığına gelmesinde de önemli bir rol oynamıştır.

Rusya'nın Halep'e gerçekleştirdiği bombardıman sonrası şehirdeki binaların bir kısmı yıkıldı. (20 Ocak 2020)

muhalif olan aktörleri etkisiz hale getirmek ve yönetilebilecek bir bölge oluşturmaktır. İdlib, ülke içerisinde en çok göç alan ve aynı zamanda göç veren bölgelerden bir tanesidir. Yaklaşık 4 milyon insana ev sahipliği yapmaktadır. Suriye savaşından en fazla zarar gören bölgelerin de başında gelmektedir. İdlib yalnızca nüfus yoğunluğu olarak değil aynı zamanda bölgeye hakim olan muhalif aktörler bakımından da Halep'ten farklı bir konumdadır. Muhalif güçlerin kalesi olarak nitelendirilen bu bölgeye Moskova, ülke çapında rejim karşıtı güçlerin dirençlerinin kırılması bağlamında, ayrı bir önem atfetmektedir.

Rusya'nın Bölgedeki Planı

2015'te Halep'te olduğu gibi İdlib'de de dengeler değişmeye başlamıştır. Bölge ağır Rus hava saldırılarına ve bombardımanlarına tanık olmuştur. Buna rağmen saha dinamikleri ve Türkiye'nin de bu bölgede bir aktör olması, rejim güçlerinin İdlib'in kontrolünü bütünüyle ele geçirmesine engel olmuştur. Grozni modelinin bir gerçeği olarak artan Rus hava saldırıları, bölgede yaşayan milyonlarca insanı yerinden etmeye başlamıştır. Artan çatışmalar sonrasında 4 Mayıs 2017'de Türkiye-Rusya-İran arasında İdlib vilayetinde çatışmasızlık bölgeleri oluşturulmasına dair muhtıra imzalanmıştır. Fakat bu anlaşma Rusya ve rejimin bölgeye olan saldırılarını durdurmaya yetmemiştir. Devam eden saldırılar sonucunda çatışmasızlık bölgeleri de dahil olmak üzere yaşam alanları yerle bir edilmiş, sivil halk evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Buna müteakip bölgede yaşanan insani kriz Türkiye-Rusya diplomasisinde de üzerine en çok mesai harcanan konular arasına girmiştir. Bu minvalde iki ülke 17 Eylül 2018'de İdlib'de silahlardan arındırılmış bölge oluşturmak üzere anlaşmıştır. Ancak bu anlaşma yine Rusya'nın bölgeye yönelik hava saldırılarının önüne geçememiş, bölgede yıkım artarak devam etmiştir. Hava saldırılarına ek olarak Rusya ve rejim güçleri, karada kuşatma yöntemiyle ilerlemeye devam etmiştir. Morek ve Suman'da bunun örneklerini görmekteyiz. Karati'den ve Katrah'dan Carcanaz'a doğru da benzer şekilde ilerlemelere tanık olunmuştur. Katrah, Barnan ve İstabalat bölgelerinden batı ve kuzeye doğru ilerleme ve gerilemeler yaşanmış, sert çatışmalar meydana gelmiştir. Nitekim gelinen son noktada bölgede bulunan toplam yerinden edilmiş insan sayısı 1,6 milyona yaklaşmıştır. Kasımdan bu yana 310 sivil hayatını kaybederken, İdlib bölgesinde oluşan maddi hasar 320 milyon doları geçmiştir. Alt ve üst yapılar kul-

Rusya'nın Grozni modelini Halep sahasında uyguladığını görmekteyiz. İlk olarak Rusya'nın yoğun hava saldırıları sonucunda muhalif güçlerin ablukaları kırılmaya başlanmış, Halep'e Kuzey'den ve Azez'den uzanan ikmal hatları kesilmiş ve birçok alan yerle bir edilmiştir. Ardından Halep'i kuşatma operasyonu hız kazanmıştır.

lanılamayacak hale gelmiş, birçok bölgede yaşam durmuştur.

Diğer bir yandan uzun süreçler içerisinde ağır hasarlar verilmesi prensibinin İdlib bölgesinde başka hedefler doğrultusunda da uygulandığını görmekteyiz. Rusya, özellikle son dönemde, bölgede yavaş yavaş ilerleyerek oluşabilecek büyük bir mülteci dalgasını, uzun süre baki kılmayı ve bölge ülkelerine bu gerçekliği bir koz olarak kullanmayı planlamaktadır. Milyonları bulan sayılar ve her yapılan saldırı sonrası ortaya çıkan yeni yerinden edilmiş insanlar göz önünde bulundurulduğunda bu konu bölge ülkeleri için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Rusya masaya oturduğunda bu ihtimali her daim elinde bir koz olarak bulundurmak istemektedir. Dolayısıyla uyguladığı model aslında bu kapsamda da çıkarlarına hizmet etmektedir.

Moskova aynı Çeçenistan'da olduğu gibi Suriye'de de kendisine muhalif olan, çıkarlarına aykırı hareket eden bölge halkını, Grozni modelini esas alarak yani kuşat ve yok et taktiğini benimseyerek, yönetmeyi planlamaktadır. Geniş resme bakıldığında aslında Rusya'nın tüm Suriye'de izlediği politika Halep ve İdlib sahasında yaşanan örneklerden farklı değildir. Halihazırda kendisine müzahir olan Esed'i koruma altına alma ve bölgedeki siyasi ve ticari çıkarlarına uzun vadede halel getirecek her türlü tehdidi ortadan kaldırma, modelin uygulanış nedenleridir. Halep ve İdlib örneklerinde gördüğümüz, sahada izlenen politikalar, yerinden edilen yüzbinlerce sivil, ölen on binlerce insan ve yok edilen birçok şehir ise modelin nasıl uygulandığını ortaya koymaktadır. Sonuç itibarıyla, insanlık adına utanç verici olsa da Moskova'nın yıkıma ve toptan yok etmeye dayalı düşmanlarıyla mücadele yöntemi olan Grozni modeli, Rusya'ya ve müttefiklerine sahada önemli avantajlar sağlamakta ve uzun vadeli hedeflerine ulaşmada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. **■**